

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ ВУГІЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток ринкових відносин вимагає зміни поглядів на управління виробничими витратами з урахуванням особливостей ринкової економіки. Сьогодні процеси управління виробничими витратами на вугільних підприємствах України в більшості випадків не мають необхідного рівня системності, гнучкості, динамічності. Управлінню витратами на виробництво й реалізацію продукції не приділяється достатньої уваги. Становлення ринкових відносин вимагає вдосконалювання практики керування витратами виробництва з урахуванням особливостей переходу до ринкової економіки й міжнародного досвіду. Це дозволить підприємству забезпечити оптимальний рівень витрат виробництва, максимізувати прибуток, підвищити конкурентоздатність.

На фоні значного інтересу до впровадження сучасних методів управління витратами виробництва є ряд проблем теоретико-методологічного і методичного характеру, наявність яких в значній мірі пояснюється труднощами при виборі і реалізації цих методів. Все це визначає перспективні напрями розвитку теорії і практики управління витратами виробництва і обумовлює необхідність розробки комплексного методологічного підходу до його вдосконалення.

Проблемам розробки теоретичних основ раціонального управління витратами у господарській діяльності підприємств постійно приділялася увага, їх досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Цал-Цалко, В.Г. Андрійчук та ін. [1,5]

В той же час існує коло питань, недостатня розробка яких знижує ефективність управління виробничими витратами на вітчизняних підприємствах. У більшості робіт воно розглядається, як правило, з погляду організації бухгалтерського і управлінського обліку та вирішення облікових завдань. Тому науковий і практичний інтерес в даний час викликає вивчення проблем управління виробничими витратами, вирішення завдань підвищення конкурентоспроможності українських промислових підприємств і дослідження взаємозв'язків питань управління витратами зі стратегічними цілями підприємства.

Метою роботи є узагальнення теоретичних основ та розробка науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління виробничими витратами вугільного підприємства.

Для досягнення поставленої мети вирішувались такі задачі:

- обґрунтування економічної сутності і класифікації витрат;
- аналіз витрат виробництва і собівартості продукції підприємства;
- розробка заходів, щодо зменшення виробничих витрат вугільного підприємства.

«Витрати» — це вартісне вираження абсолютної величини спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети. Це поняття є базою для їх класифікації та оцінки. [4,с.10]

Для правильного розуміння призначення витрат, їх економічної ролі у виробництві важливе значення має класифікація затрат на виробництво. Будь-яка класифікація будується за певними критеріями. У даний час нараховується близько двох десятків групувань затрат за різними класифікаційними ознаками.

Класифікація витрат за статтями калькуляції та економічними елементами має надзвичайно велике значення для діяльності підприємств і організацій. Узагальнення цих затрат подано у табл. 1. [2,с.40].

Таблиця 1

Класифікація затрат

Ознака класифікації	Види затрат
За кількістю випущеної продукції	Загальні, витрати на одиницю продукції
За ступенем однорідності	Прості (одноеlementні), комплексні

За способом включення у собівартість продукції	Прямі, непрямі
За періодичністю виникнення (календарними періодами)	Поточні, одноразові, періодичні
За місцем виникнення	Цехові, дільничні, бригадні, службові тощо
За обсягом виробництва	Постійні (умовно-постійні), змінні
За економічним змістом	Витрати предметів праці, засобів праці, самої праці.
За видами виробництва	Витрати основного виробництва, допоміжних, підсобних та обслуговуючих виробництв і господарств.
За відношенням до технологічного процесу	Основні накладні
За видами діяльності	Витрати основної діяльності (операційної), фінансової діяльності, інвестиційної діяльності
Згідно з роллю у процесі виробництва	Виробничі, невиробничі
За фазами кругообігу засобів	Постачально-заготівельні, виробничі, збутові
За ступенем готовності продукції (відношенням до кінцевого продукту)	Витрати на незавершеному виробництві, на товарний випуск
За охопленням планування	Планові, позапланові
За охопленням нормування	Нормовані, ненормовані
За доцільністю	Продуктивні, непродуктивні
Залежно від об'єкта управління	У місцях виникнення, в центрах затрат, у центрах відповідальності
Залежно від діяльності підприємства	Залежні, незалежні
За економічними елементами	Матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати
За калькуляційними статтями	Залежно від галузі національної економіки

Виробничі витрати або технологічна собівартість групуються за статтями калькуляції. Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) установлюються підприємством. Наприклад, підприємство може формувати витрати за наступними статтями калькуляції: [5, с.38.]:

- сировина та матеріали;
- купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств та організацій;
- паливо, й енергія на технологічні цілі;
- зворотні відходи (вираховуються);
- основна заробітна плата;
- додаткова заробітна плата;
- відрахування на соціальні заходи;
- витрати на утримання та експлуатацію устаткування;

Об'єктом аналізу витрат виробництва в даній роботі є ВП «Шахта «Центральна» ДП «Красноармійськвугілля» метою діяльності якої є забезпечення виконання завдань підприємства з видобутку вугілля з найменшими витратами; задоволення соціально-економічних потреб працівників підрозділу і підприємства. Дані про виробничі затрати «Шахти «Центральна» за 2009-2011 роки подано в таблиці 2

Виробничі витрати за 2009-2011 роки (тис.грн)

Види витрат	2009 рік			2010 рік			2011 рік		
	План	Факт	+,- до плану	План	Факт	+,- до плану	План	Факт	+,- до плану
Матеріали	1858	1971	113	2609	2294	-315	1697	1369	-328
Паливо	1854	1108	-746	1689	1064	-625	1927	1390	-537
Електроенергія	7306	14438	7132	12490	16341	3851	10068	19193	9125
Роботи виробничого характеру	1205	2818	1613	2868	2782	-86	1567	2297	730
Разом матеріальних витрат	12223	20335	8112	19656	22481	2825	15259	24249	8990
Витрати на оплату праці	34879	29891	-4988	37385	29093	-8292	34819	35715	896
Нарахування на заробітну плату	6731	11324	4593	11939	11449	-490	7710	16819	9109
Амортизація	1040	4029	2989	2363	2866	503	1641	2446	805
Інші затрати	2041	10362	8321	4643	12038	7395	2985	13559	10574
Виробнича собівартість	56914	75941	19027	75986	77927	1941	62414	92788	30374

З таблиці 2 видно, що виробничі витрати на матеріали у 2011 році порівняно з 2009 роком знизились на 602 тис.грн., витрати палива зросли на 282 тис.грн., витрати електроенергії зросли на 4755 тис.грн., роботи виробничого характеру знизились на 521 тис.грн., взагалі матеріальні витрати у 2011 році порівняно з 2009 роком зросли на 3914 тис.грн., витрати на оплату праці зросли у 2011 році на 5824 тис.грн., нарахування на заробітну плату зросли на 5495 тис.грн., амортизаційні відрахування знизились на – 1583 тис.грн., інші витрати зросли на 3197 тис.грн.. Можна зробити висновки що за три роки виробничі витрати зросли на 16817 тис.грн..

Зниження витрат на виробництво продукції – складний процес, що вимагає від трудового колективу дотримання запланованих витрат трудових, матеріальних та енергетичних ресурсів, ефективного використання обладнання, пошуку резервів економії ресурсів.

Функції обліку та контролю органічно пов'язані і виступають передумовою пошуку резервів зниження витрат та стимулювання економії ресурсів. Залежно від джерел формування внутрішні резерви мінімізації виробничих витрат можна систематизувати за такими групами.

1. Резерви зниження рівня витрат за рахунок раціоналізації структурних характеристик випуску продукції. Цю групу утворюють такі позиції резервів:

- приведення номенклатури і асортименту продукції, яку випускає підприємство, в оптимальну відповідність до можливостей його виробничої системи;
- збільшення обсягів виробництва за видами продукції, що має забезпечити зниження умовно-постійних витрат на одиницю продукції.

2. Резерви зниження рівня витрат за рахунок підвищення технічного рівня виробництва. Ця група резервів містить такі позиції:

- механізація та автоматизація виробничих процесів, поліпшення експлуатації задіяного устаткування;
- вдосконалення та розвиток техніки і технологій;
- поліпшення використання сировини, матеріалів, палива і енергії;
- запровадження у виробництво нових видів сировини, матеріалів, палива і енергії.

3. Резерви зниження рівня витрат за рахунок покращання організації виробництва і праці. Сюди входять такі джерела:

- підвищення узгодженості в роботі між окремими ланками виробництва (структурними одиницями);
- оптимізація розподілу виробничих завдань між одиницями устаткування;
- взаємне узгодження виконання виробничих завдань у часі;
- скорочення витрат від простоїв робітників;
- скорочення витрат від нестачі необхідних матеріалів, напівфабрикатів та комплектуючих.

4. Для статті «Паливо та енергія на технологічні цілі»:

- вишукування більш дешевих видів палива;
- впровадження енергозберігаючих технологій;
- раціональне використання відповідних агрегатів та устаткування.

5. Для статті «Зарплата виробничих робітників»:

- впровадження обґрунтованих методів організації праці;
- впровадження обґрунтованих норм виробітку, їх регулярний перегляд;
- зниження трудомісткості продукції;
- зниження витрат робочого часу.

Таким чином витрати є необхідною умовою функціонування підприємства. Величина витрат істотно впливає на формування фінансових результатів, а також є основою для оцінки ефективності діяльності підприємства. Запропоновані шляхи зниження витрат дозволяють забезпечити високий рівень ефективності діяльності підприємства.

Література

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. 2-ге вид./В.Г. Андрійчук.—К.:КНЕУ, 2002
2. Давидович І.Є. Управління витратами Навчальний посібник. –К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
3. Міщенко А.П. Стратегічне управління: Навч. посібник. - Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. - 336с.
4. Турило А.М., Кравчук Ю.Б. Управління витратами підприємств: - Навч. посібник. - К. : Центр навч. літератури, 2006. - 120с.
5. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства.: Навч. Посібн. - К.: ЦУЛ, 2002. -656с.

Табачкова Н.А., Сидоров А.А.

ЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ І ВИРІШЕННЯ КАДРОВОЇ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Стан і розвиток суспільства завжди визначаються чисельністю і складом населення, яке є елементом продуктивних сил і носієм соціально-виробничих відносин, джерелом добробуту країни. Кризові явища, які виникли в економіці України на сучасному етапі, обумовлені насамперед кризою праці: зниженням професіоналізму кадрів на керівних посадах, невідповідністю підготовки кадрів існуючим потребам виробництва, відчуженням працівників від об'єкта праці та управління, зниженням соціальної активності та трудової дисципліни, формалізмом та корумпованістю чиновників, застарілими технологіями і формами організації праці. Ринкові умови господарювання безперечно вносять суттєві зміни в трудові відносини, економіку та організацію праці, формування нових методів їх регулювання.

Слід погодитися з висновками О.В. Мірошниченка, який стверджує, що існуюча сьогодні в Україні соціальна структура суспільства є вкрай поляризованою. При цьому поляризація «пронизує всю систему суспільних відносин: влада не сприймається масами; центр відокремлюється від регіонів; багаті зневажають «невдах» і хизуються своїм багатством; бідні ненавидять багатих; серед підприємців відбувається не просто недобросовісна конкуренція, а йде жорстка конкуренція; загострені протиріччя всередині підприємств; розмежовуються покоління тощо. Поляризація досягла такої межі, що загрожує антагонізацією і дезорганізацією суспільства» [5, 252].